

УДК 341.1/8

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.1.39>

РЕПЕЦЬКИЙ В.М., НОВАШОК Д.О., МАЛИГА В.А.

РОЛЬ І МІСЦЕ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

THE ROLE AND PLACE OF PUBLIC INTERNATIONAL LAW IN THE TRAINING OF INTERNATIONAL LAWYERS

У статті здійснено комплексний аналіз ролі і місця міжнародного публічного права у процесі підготовки фахівців за спеціальністю «Міжнародне право». Акцентовано увагу на тому, що ця професія в сучасному світі є затребуваною, зважаючи на складність та постійні трансформації світового правопорядку. Фактично міжнародне публічне право є визначальним для професійної компетентності майбутнього фахівця і формування його світогляду у глобалізованому світі, а також системного правового мислення. Міжнародне публічне право виступає ядром професійної підготовки фахівця, що суттєво впливає на його ціннісні орієнтири з питань прав людини, міжнародної безпеки та миру.

В статті наведена характеристика особливостей викладання міжнародного публічного права як в Україні, так і в іноземних закладах вищої освіти. Однією з характерних рис саме західної системи викладання міжнародного права є його фрагментація та детальне вивчення конкретних «модних» тем, які є досить динамічними. Іншим аспектом виступає регіональна спеціалізація, яка часто залежить від географії, традиції чи геополітичного положення держави. Практична направленість освіти проходить червоною лінією по усій методології викладання міжнародного права в західних школах, які майже повністю відходять від формату теоретичних лекцій та семінарів. Натомість, пріоритетом стають юридичні клініки, де студенти під керівництвом викладачів працюють над реальними справами (кейсами), як от подання реальних скарг до ЄСПЛ або консультування щодо набуття статусу біженця. При цьому в Україні одними із центральних дисциплін, на яких зосереджують увагу юристи-міжнародники, є міжнародне гуманітарне право та міжнародне кримінальне право, що цілком виправдано тим, що війна триває вже 12 років.

Необхідно зауважити, що міжнародне право поступово виходить за межі дипломатії, і тим самим виявляє вплив на масову свідомість, на формування міжнародної правосвідомості, від підтримання якої у значній мірі залежить його ефективність, й відповідно кінцевий успіх у вирішенні світових проблем.

Зроблено висновки щодо місця і ролі міжнародного публічного права в системі підготовки фахівців, зокрема, воно створює теоретичний фундамент для вивчення всіх інших спеціальних міжнародно-правових дисциплін (наприклад, дипломатичне та консульське право, право міжнародних договорів, право міжнародних організацій та ін.).

Ключові слова: міжнародні відносини, спеціальність «Міжнародне право», нормативні дисципліни, освітній компонент, методика викладання, галузі міжнародного права, політика.

© РЕПЕЦЬКИЙ В.М. – кандидат юридичних наук, професор, зав. кафедри міжнародного права (Львівський національний університет імені Івана Франка) <https://orcid.org/0000-0003-2237-935X>

© НОВАШОК Д.О. – доктор філософії, доцент кафедри міжнародного права (Львівський національний університет імені Івана Франка) <https://orcid.org/0009-0004-6685-3679>

© МАЛИГА В.А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права (Львівський національний університет імені Івана Франка) <https://orcid.org/0000-0001-6163-7695>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The article provides a comprehensive analysis of the role and place of public international law in the process of training specialists in the field of «International Law». Emphasis is placed on the fact that this profession is highly sought after in the modern world, given the complexity and constant transformations of the global legal order. In fact, public international law is a defining factor for the professional competence of future specialists, the formation of their worldview in a globalized world, and the development of systemic legal thinking. Public international law serves as the core of professional training, significantly influencing a specialist's value orientations regarding human rights, international security, and peace.

The article characterizes the specifics of teaching public international law both in Ukraine and in foreign higher education institutions. One characteristic feature of the Western system of teaching international law is its fragmentation and the detailed study of specific «trendy» topics that are quite dynamic. Another aspect is regional specialization, which often depends on the geography, tradition, or geopolitical position of the state. A practical orientation runs like a «red thread» through the entire methodology of teaching international law in Western universities, which are moving almost entirely away from the format of theoretical lectures and seminars. Instead, priority is given to legal clinics, where students, under the supervision of instructors, work on real cases, such as filing actual complaints to the ECHR or providing consultations on obtaining refugee status. Meanwhile, in Ukraine, some of the central disciplines on which international lawyers focus are international humanitarian law and international criminal law, which is fully justified by the fact that the war has been ongoing for 12 years.

It should be noted that international law is gradually moving beyond the realm of diplomacy, thereby exerting an influence on mass consciousness and the formation of international legal awareness; the effectiveness of international law, and consequently its ultimate success in solving global problems, largely depends on maintaining this awareness.

Conclusions are drawn regarding the place and role of public international law in the system of specialist training; in particular, it creates the theoretical foundation for studying all other specialized international legal disciplines (e.g., diplomatic and consular law, the law of international treaties, the law of international organizations, etc.).

Keywords: *international relations, educational program «International Law», obligatory subjects, educational component, teaching methods, branches of international law, politics.*

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток сучасного суспільства об'єктивно призводить до ускладнення його системи і відповідно усіх процесів, які відбуваються у ньому. Це зумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами, що перебувають у постійній залежності між собою. Як наслідок, при цьому суттєво ускладнюється вирішення питань у сфері внутрішньої та зовнішньої політики. А відтак, особливо посилюються вимоги щодо належного забезпечення інтелектуального рівня управління національними та міжнародними системами. Важливе місце у цьому процесі належить фахівцям-професіоналам різної спрямованості, діяльність яких поєднується з прийняттям управлінських, розпорядчих, правозастосовчих та інших юрисдикційних рішень у відповідних сферах.

Якщо виділити сферу міжнародних відносин, то безумовно, що в ній ключову роль відіграють фахівці із зовнішньо-політичних та зовнішньоекономічних питань, які виконують свої функції у центральних органах виконавчої влади на території власної держави, а також тих, хто представляє ці органи за кордоном. А це, перш за все, постійні і тимчасові представництва держави при міжнародних організаціях, дипломатичні представництва і консульські установи, спеціальні місії тощо. Кожен з цих органів має свою специфіку в залежності від функцій, які вони виконують, а координатором їх діяльності за кордоном виступає Міністерство закордонних справ України.

Професія юриста-міжнародника не належить до найпоширеніших видів суспільної діяльності, які забезпечують функціонування виробничої та невиробничої сфер. Її основна функція направлена на забезпечення юридичного супроводу діяльності відповідних органів держави та їх посадових осіб, що реалізують свої повноваження у сфері зовнішніх зносин, де тісно переплітаються питання політики і права, інтереси та необхідність, можливості та потреби. Все це накладає певний відбиток на зміст та особливості цієї професії.

Визначальним у цьому є предмет професійної діяльності, основа якого формується у процесі навчання за спеціальністю D9 Міжнародне право, а в подальшому наповнюється при виконанні відповідними особами їх посадових обов'язків. Серед різноманітних компетентностей, які набувають здобувачі вищої освіти за цим напрямком, центральне місце займають нормативні дисципліни професійного спрямування: міжнародне публічне право, міжнародне приватне право, право Європейського Союзу та інші.

Саме подані вище аргументи обґрунтовують вибір теми дослідження, необхідного для покращення підготовки фахівців в сфері міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки з'явилася низка публікацій, які присвячені методиці та змісту викладання міжнародного публічного права та суміжних дисциплін, які формують майбутніх фахівців у сфері зовнішніх зносин. Зокрема, деякі автори звертають увагу на формування та розвиток наукових шкіл міжнародного права, в тому числі, Львівського університету за роки його існування [1, с. 304–313; 2, с. 12–21].

Крім того, окремі публікації стосувалися методики викладання міжнародного права у вищій школі в сучасний період [3, с. 56–58], а також порівняльного аналізу національних та зарубіжних традицій щодо циклу міжнародно-правових дисциплін [4, с. 135–137].

Автори вже зверталися у попередніх публікаціях до проблем модернізації підготовки кадрів зі спеціальності «Міжнародне право» [5, с. 116–125].

Мета статті – з'ясувати місце і роль міжнародного публічного права в процесі підготовки фахівців зі спеціальності D9 «Міжнародного права». Для досягнення цієї мети автори передбачили наступні завдання: надати ціннісну характеристику міжнародного права як інструмента професійної підготовки; провести порівняльний аналіз викладання міжнародного публічного права та суміжних дисциплін у вітчизняних та зарубіжних закладах вищої освіти; виробити певні рекомендації для покращення ефективності навчального процесу з урахуванням практичної складової.

Виклад основного матеріалу. Реалізація міжнародної правосуб'єктності держави передбачає тісний взаємозв'язок політики з наукою. Окрім цього, більшість керівників держав на сьогодні приділяють особливу увагу значимості міжнародного права як інструменту забезпечення як національних, так і міжнародних інтересів. А тому у їх виступах постійно підкреслюється необхідність забезпечення верховенства права у міжнародних правовідносинах.

В сучасних умовах при зростаючій ролі міжнародних відносин і їхньої складності, важливе місце відводиться саме міжнародному праву, яке виступає необхідним інструментом врегулювання цих відносин і мабуть найбільш стабільним фактором такого процесу.

Міжнародне публічне право з професійного боку слід розглядати як відповідну цінність, яка надана для вирішення найбільш важливих питань у сфері міждержавних стосунків і як загальновизнаний стандарт належної поведінки для суб'єктів, що послуговуються його приписами.

Зростання значимості теорії міжнародного права виражає існуючу тенденцію щодо її місця в реалізації зовнішньої політики держав.

Доктрина міжнародного права упродовж тривалого часу займала важливе місце у процесі формування й становлення цього права. Фактично за весь цей період його функціонування наука міжнародного права сприяла становленню його норм на практиці й розвитку міжнародно-правової свідомості.

Праці відомих юристів відіграли суттєву роль у процесі зародження правової свідомості, і їхні положення значно випереджали існуючу на той час практику щодо формулювання міжнародно-правових норм. Упродовж тривалого часу міжнародне право подавалося в такому вигляді, яким воно повинно бути, з огляду на думку вчених. Такий ідеалістичний підхід присутній у багатьох наукових дослідженнях і на сьогодні, однак реальність міжнародного життя є більш суворою і вимагає більш зваженого підходу держав у договірних відносинах.

В період класичного розвитку міжнародного права його теорія здебільшого прямувала за практикою, і її завданням на цей період було узагальнення та аналіз нагромадженого досвіду, і вироблення відповідних стратегій щодо створення та забезпечення належного міжнародного правопорядку. Саме для цього проводилися конференції та конгреси, на яких вирішувалися ключові питання війни і миру.

На сьогодні потрібні нові підходи, котрі повинні ґрунтуватися на прогностичному баченні існуючих міжнародних відносин з виявленням закономірностей їх розвитку, а також висунення відповідних пропозицій щодо впливу на відносини в майбутньому. Це означає, що наука міжнародного права в сучасних умовах повинна випереджати існуючу практику і надавати

необхідні рекомендації для усунення можливих загроз в діючому механізмі міжнародно-правового регулювання.

Характер міжнародно-правового регулювання визначається його об'єктом, тобто міжнародними відносинами. А відтак, вагомий успіх у їх вивченні значною мірою залежить від поєднання науки міжнародного права з іншими суспільними науками, такими як філософія, логіка, соціологія, загальна теорія права.

Розвиток таких галузей міжнародного права як морське право, космічне право, право охорони навколишнього середовища та ін. об'єктивно зумовлюють необхідність співпраці з відповідними галузями природничих наук. Відповідно, при укладенні багатосторонніх договорів (конвенцій), які стосуються названих вище галузей, до переговорного процесу мають залучатися у складі делегації відповідні фахівці, а також юристи-міжнародники в якості експертів.

Як зазначав відомий канадський вчений Р. Макдональд, «міжнародне право, більш ніж будь-яке інше право, піддається впливу політики, суспільних наук та інших дисциплін» [6, р. 209].

Розвиток міжнародних відносин на сучасному етапі вимагає зміни відповідних підходів до загальної теорії міжнародного права щодо питань, які стосуються його характеру і ролі, механізму дії. А відтак, дещо по-новому виникають питання з приводу співвідношення науки, політики і права. Відомий американський юрист Р. Бек відзначав наприкінці ХХ століття: «Право не може бути цілком пізнане поза зв'язком з політикою, не може бути з'ясована політика поза зв'язками з правом» [7, р. ХІІ]. Тобто, межа взаємодії політики і права у сфері міжнародних відносин є надто вузькою, і це вимагає зваженого підходу при прийнятті політичних рішень, які є прерогативою вищих посадових осіб в державі.

Дуже цінними є теоретичні висновки юриста-міжнародника з Фінляндії М. Коскенніємі, який тривалий час працював у міністерстві закордонних справ і є автором значної кількості наукових робіт з міжнародного права. Зокрема, в одній зі своїх робіт він підкреслював: «Для того, щоб показати, що міжнародне право безперечно реально існує, сучасний юрист повинен показати, що це право є одночасно нормативним і конкретним, що воно зобов'язує державу незалежно від її поведінки, волі та інтересів, крім того, що його зміст встановлюється посиланнями на реальну поведінку держави, її волю та інтереси». І при цьому він приходив до висновку, що «міжнародне право насправді надаремно розглядають як засіб виправдання чи критики міжнародної поведінки» [8, р. 2, 48]. Цим самим він стверджував, що теорію міжнародного права необхідно наближити до реальної політики.

Необхідно зауважити, що міжнародне право поступово виходить за межі дипломатії, і тим самим виявляє вплив на масову свідомість, на формування міжнародної правосвідомості, від підтримання якої у значній мірі залежить його ефективність, й відповідно кінцевий успіх у вирішенні світових проблем.

Держава і суспільство постійно знаходяться у стані очікування від науки міжнародного права ефективних пропозицій щодо вирішення найважливіших проблем, які є актуальними на сьогодні. Однак суттєвих зрушень у взаємодії теорії і практики на національному рівні не відбулося. А тому юристи-міжнародники нерідко скаржаться на те, що з ними рідко консультуються ті, хто приймає важливі зовнішньополітичні рішення. Але разом з тим, юристи-міжнародники недостатньо приділяють увагу подіям, на основі яких представники урядової влади формують свій нормативний погляд на міжнародний світ.

Якщо розглядати питання про вплив теорії міжнародного права на практику, доречно навести думку відомого американського професора Л. Сона (який у 30-х роках минулого століття навчався у Львівському університеті) про те, що «тоді як дипломати все ще є тими, хто формує право, юристи відомств закордонних справ і відомі професори-правознавці є тими, хто продовжує вирішувати, які правила стають звичаєвим міжнародним правом» [9, р. 554].

Зростання ролі науки наочно простежується в існуючому механізмі кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного права. Особливо вона проявляється у діяльності Комісії міжнародного права ООН. Її мета – «сприяння прогресивному розвитку міжнародного права і його кодифікації». При цьому під «прогресивним розвитком» слід розуміти «підготовку проєктів конвенцій з тих питань, які ще не врегульовані міжнародним правом або з яких право ще недостатньо розвинуто у практиці держав» (ст. 15 Положення про КМП).

Весь склад Комісії «повинен забезпечити представництво найголовніших форм цивілізації і основних правових систем світу» (ст. 8). Цим самим досягається і представництво основних національних доктрин міжнародного права.

Виходячи з цього, студенти при вивченні освітніх компонентів за програмою «Міжнародне право» повинні звертати особливу увагу на матеріали підготовки міжнародних договорів з найбільш важливих та значущих для сьогодення питань, оскільки склад Комісії міжнародного права сформований з представників різних правових систем на рівні спеціалістів вищого класу. Кожен з проєктів містить в собі не тільки систему наново створених норм, але і теоретичне обґрунтування доцільності та правової природи механізмів, які пропонуються для всього міжнародного співтовариства.

Львівська школа міжнародного права зародилася на початку ХХ століття і дала значний поштовх для формування дипломатичних студій, де вперше готували на професійному рівні дипломатичних і консульських працівників. Ці традиції надалі продовжуються та розвиваються сучасними кафедрами міжнародного та європейського права з урахуванням національних інтересів нашої держави. Міжнародне публічне право викладається у Львівському національному університеті імені Івана Франка не тільки на юридичному факультеті (де ця дисципліна не є основною), а й на всіх спеціальностях факультету міжнародних відносин. Зокрема, студенти спеціальності D9 вивчають нормативний курс міжнародного публічного права чотири семестри (два семестри – Загальна частина, два семестри – Особлива частина). Це дає можливість студентам вже у третьому семестрі обирати дисципліни вільного вибору, які поглиблюють базові знання, отримані при засвоєнні нормативного курсу.

Академічна мобільність, яка передбачена освітньою програмою та стандартом спеціальності, дає можливість як студентам, так і викладачам, набути додаткових знань та досвіду у зарубіжних навчальних закладах.

Однією з характерних рис західної системи викладання міжнародного права є його фрагментація та детальне вивчення «модних» тем, які часто змінюються. Як зауважує професор Інсбруцького університету (Австрія) П. Гільпольд, вибір галузей для викладання часто диктується не логікою системи права, а актуальними політичними процесами. Проте, він застерігає, що «орієнтація на «трендові теми» – спроба постійно адаптувати навчальні програми з міжнародного права до конкретних потреб професійної діяльності того чи іншого часу, які здаються вельми прибутковими, – може бути ризикованим» [10, р. 31]. Як приклад він наводить право СОТ, яке західні університети активно почали викладати одразу після створення цієї організації, але ця популярність з часом різко знизилась, коли «стало очевидним, що ці інституції та процедури стикаються з дедалі більшим опором з боку держав та антиглобалістських сил» [10, р. 32].

Схильність європейських університетів до «мінливості» пріоритетів у викладанні міжнародного права підтверджує і професор Кембриджського університету Р. Дженнінгс, зазначаючи, що «у багатьох університетах існують курси з трендових або політично коректних аспектів міжнародного права – таких як, зараз, довкілля або права людини; хоча якими ці предмети будуть через п'ять років, можна лише здогадуватися, оскільки трендовість за визначенням швидко змінюється» [11].

Іншим аспектом, який відрізняє викладання міжнародного права в Україні від західних шкіл є регіональна спеціалізація, яка часто залежить від географії, традиції чи геополітичного положення країни. До прикладу, в Україні одними із центральних дисциплін, на яких зосереджують увагу юристи-міжнародники, є міжнародне гуманітарне право та міжнародне кримінальне право. В цьому немає нічого дивного, адже Україна майже 12 років перебуває у стані збройного конфлікту з російською федерацією, і ці галузі міжнародного права є як ніколи актуальними.

Логічним також виглядає, що наприклад, у Сполученому Королівстві значний акцент робиться на викладання міжнародного морського права. П. Гільпольд зазначає, що студенти, які їдуть за обміном у держави з сильними морськими традиціями, повертаються зі значно глибшим і детальнішим розумінням міжнародного морського права, в той час як «студенти вдома мали вивчати джерела права, права людини, імунітет держави та відповідальність держав» [10, р. 56].

Натомість, французька школа акцентує на позитивістському підході, де право міжнародних договорів є центральною дисципліною. Професорка А. Робертс зауважує, що «французький підхід до міжнародного права довгий час характеризувався сильним акцентом на формальних джерелах та праві міжнародних договорів, що відображає ширшу цивілістичну традицію, орієнтовану на кодифікацію та згоду держав» [12, р. 138]. Інший приклад, який наводить науковиця, стосується викладання міжнародного морського права в Норвегії, але з великим акцентом на захист екології в Арктиці. А. Робертс називає це «локалізованим міжнародним правом», зазначаючи, що у норвезькій юридичній академії міжнародне право часто викладається зі спеціалізованим

наголосом на екологію Арктики та сталому управлінні морськими ресурсами, що відображає стратегічні національні інтереси Норвегії [12, р. 139].

Також варто зосередити увагу на методах викладання міжнародного права у інших західних університетах. Одним із фундаментів західної університетської освіти є так звана Гумбольдтівська модель, яка передбачає єдність наукових досліджень і викладання. З одного боку, це дає значну академічну та педагогічну свободу викладачу. П. Амороса та С. Мачадо підкреслюють, що зважаючи на особливість міжнародного права як децентралізованої системи, «вибір залишається за викладачем, яку саме версію міжнародного права викладати» [13]. З іншого боку, на думку П. Гільпольда, «міжнародне право в такому випадку стає дуже персоналізованим, адже професори викладають те, що в даний момент досліджують, що робить матеріал «живим», але суб'єктивним» [10, р. 62].

В Україні міжнародне право, як правило, викладається як ідеальна правова система, яка «має працювати», що може викликати у студентів логічний дисонанс, адже вони можуть на власні очі бачити, як практика не відповідає теорії. В західних школах міжнародного права теж часто постає питання такої невідповідності і викладачі часто застосовують концепт подвійних стандартів як метод аналізу та педагогічний підхід. Викладачка Університету Оттави Дж. Езріґве вказує, що «використовуючи подвійні стандарти як аналітичний інструмент, студенти можуть вивчити, як ці практики проявляються в різних сферах... і критично оцінити, як вони впливають на легітимність та ефективність ключових міжнародних інституцій» [14]. Саме тому включення кейсів (практичних ситуацій), які висвітлюють ці невідповідності, в навчальні програми майбутніх юристів-міжнародників може значно покращити навички критичного мислення і розуміння сучасних тенденцій розвитку міжнародного права.

Практична направленість освіти проходить червоною лінією по усій методології викладання міжнародного права в західних школах, які майже повністю відходять від формату теоретичних лекцій та семінарів. Натомість, пріоритетом стають юридичні клініки, де студенти під керівництвом викладачів працюють над реальними справами (кейсами), як от подання реальних скарг до ЄСПЛ або консультування щодо набуття статусу біженця. Як влучно підкреслюють Гаучі Ж.-П. та Сандер Б., «викладач міжнародного права – це не просто посередник між підручником і студентом, а майстер своєї справи, який запрошує студентів у лабораторію юридичної думки» [15, р. 45]. Науковці підкреслюють, що метод юридичних клінік «дозволяє студентам перейти від ролі пасивних отримувачів державоцентристських доктрин до ролі активних учасників міжнародного правового процесу» [15, р. 47]. І поки в Україні юридичні клініки часто сприймаються як «додаткова» активність, в західних університетах вони стали фундаментальним педагогічним інструментом.

Ще одним важливим інструментом викладання міжнародного права є так звані мут-корти, або ж імітація судових дебатів. Часто їх застосовують як альтернативну педагогічну модель під час іспитів, адже студент вчиться мислити як зі сторони опонента, так і з власної позиції. М. Дональдсон зазначає, що навчальні суди функціонують як «цілісна педагогіка». На думку науковиці, мут-корти «вимагають такого рівня занурення в юридичні дослідження, письмо та усне представлення інтересів, який не може відтворити жоден традиційний іспит» [16].

Досліджуючи досвід західних університетів, які пропонують навчання за освітньою програмою «Міжнародне право», можна виокремити те, що більшість таких програм пропонується на магістерському рівні. Зокрема, Лейденський університет (Нідерланди) має дворічну магістерську програму «Міжнародне публічне право», в межах якої студенти вивчають основи міжнародного права, вирішення міжнародних спорів, права людини, міжнародне кримінальне право. Також студенти обирають дисципліну «Актуальні проблеми міжнародного права», яка, однак, може бути замінена проходженням практики в клініці міжнародного гуманітарного права, або участю в мут-корті [17].

В Університеті Осло (Норвегія) магістерська програма з міжнародного публічного права триває 1,5 роки і пропонує студентам на вибір три спеціалізації: «Гендер, мир, розвиток та навколишнє середовище», «Міжнародне економічне право: сталий розвиток та міжнародне екологічне право», «Безпека, мир та міжнародне право». Кожна спеціалізація пропонує різні вибіркові курси згідно з напрямком освіти, але спільними дисциплінами є міжнародне публічне право, право міжнародної безпеки, права людини та міжнародне екологічне право [18].

Американський університет в Вашингтоні має широкий вибір магістерських програм з міжнародного права, серед яких можна виокремити «Міжнародне торговельне право», «Міжнародне право прав людини та гуманітарне право», «Міжнародний арбітраж та комерційне право»,

«Міжнародна адвокатура», тощо. Серед особливостей цих програм варто зазначити певне фокусування на комерційному праві, адже навіть вивчаючи права людини студенти будуть досліджувати їх, в тому числі, в бізнес-контексті [18].

Запозичення досвіду іноземних закладів вищої освіти щодо підготовки спеціалістів з міжнародного права дає можливість для вітчизняних освітніх установ використовувати передові інноваційні підходи до практичної складової навчального процесу.

Висновки і пропозиції. Підготовка юристів-міжнародників – це досить складний та багатогранний процес, що потребує належної фахової підготовки, перш за все, професорсько-викладацького складу, який повинен охоплювати не лише теоретичну складову, а й аналіз практики застосування норм і принципів міжнародного публічного права в міжнародних відносинах.

Змістовне наповнення нормативного курсу міжнародного публічного права та суміжних дисциплін вимагає зваженого підходу до активної співпраці з відповідними державними органами, які реалізують зовнішньополітичну діяльність. Це вимагає системних організаційних заходів щодо проведення спільних конференцій, нарад, семінарів з питань, які складають основу зовнішньополітичного курсу держави. Особливо це актуально в сучасних умовах.

Посилена підготовка студентів у вивченні іноземних мов є додатковим фактором, необхідним для пошуку та опрацювання важливої міжнародно-правової інформації, та передумовою їх ефективної професійної діяльності у майбутньому. Цьому сприяють стажування та навчання студентів у зарубіжних навчальних закладах за програмою Erasmus+ та іншими програмами.

Міжнародне публічне право виступає як фундамент професійної ідентичності майбутніх фахівців, своєрідний «генетичний код» юриста-міжнародника. Здатність працювати в умовах активної взаємодії з представниками різних правових систем формується на підставі глибокого розуміння норм, інститутів, галузей міжнародного права. Підготовка фахівця передбачає повагу до відповідних принципів у глобальному масштабі. Сучасне міжнародне публічне право вже не є чисто теоретичною дисципліною, воно виробляє певні вміння та навички, до яких можна віднести наступні: ефективно захищати інтереси своєї держави або її громадян у міжнародних судових установах; супроводжувати транскордонні угоди; працювати в державних органах з метою євроінтеграції України; оперувати категоріями загальнолюдських цінностей (наприклад, права людини, безпека); розв'язувати складні колізії, які виникають між нормами національного та міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Бойко І., Кахнич В., Ригіна О., Олійник Ю. Наукова школа міжнародного права. Місце і роль видатних випускників юридичного факультету Львівського університету в національній та європейській історії: зб. Матеріалів Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 25 квітня 2024 р.). Львів, 2024. Вип. 4. 332 с. С. 304–313.
2. Репецький В., Земан І. Львівська школа міжнародного права: історія і сучасність. *Український часопис міжнародного права*. 2018. № 2. С. 12–21.
3. Тихомирова Г.Є. Методика викладання міжнародного права у вищій школі в сучасний період. Актуальні проблеми науки та освіти. Збірник матеріалів ХХ підсумкової науково-практичної конференції викладачів (02.02.2018 р.). Маріуполь: МДУ, 2018. 368 с. С. 56–58.
4. Рябошапченко А.О. Щодо викладання циклу міжнародно-правових дисциплін у вищій школі: національні та зарубіжні традиції (роздуми викладача-початківця). *Правове життя сучасної України: матеріали Міжн. науково-практ. конференції*. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2018. 592 с. С. 135–137.
5. Репецький В. М., Грабинський М. І. Напрямки модернізації підготовки юристів і юристів-міжнародників з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Право. 2023. Вип. 25. С. 116–125.
6. Macdonald R. The Charter of the United Nation and the Development of Fundamental Principles of International Law. *Contemporary Problems of International Law*. London, 1988. P. 196–215.
7. Beck R. *Grenada Invasion*. Boulder, 1994. 263 p.
8. Koskeniemi M. *From Apology to Utopia*. Helsinki, 1989. 617 p.
9. *Theory of International Law at the Threshold of the 21 st. Century*. The Hague, 1996. 1010 p.
10. Hilpold P. *Teaching International Law in the 21st Century: Opening the Hidden Room in the Palace of International Law*. *Teaching International Law / ed. by P. Hilpold P., G. Nesi*. Leiden, Boston: Brill/Nijhoff, 2024. P. 21–81.

11. Annuaire de l'Institut de Droit International Vol. 67-I. 1997. URL: https://www.idi-iil.org/app/uploads/2018/06/1997_vol_67-I_Session_de_Strasbourg.pdf (дата звернення: 10.02.2026).
12. Roberts A., Koskenniemi M. Is International Law International? Oxford University Press, 2017. 432 p.
13. Amorosa P., Machado S. To 'think like a lawyer': some thoughts on the pedagogy of international law. *SRHE News Blog*. 2025. URL: <https://srheblog.com/2025/07/30/to-think-like-a-lawyer-some-thoughts-on-the-pedagogy-of-international-law> (дата звернення: 09.02.2026).
14. Ezirigwe J. Double Standards in International Law: Critical Reflections for an Academic Lens for Teaching and Research. *Opinio Juris*. 2025. URL: <https://opiniojuris.org/2025/07/21/double-standards-in-international-law-critical-reflections-for-an-academic-lens-for-teaching-and-research> (дата звернення: 12.02.2026).
15. Gauci J.-P., Sander B. Teaching International Law: Reflections on Pedagogical Practice in Context. Taylor & Francis, 2024. 424 p.
16. Donaldson M. Peace, war, law: teaching international law in contexts. *International Journal of Law in Context*. 2022. Vol. 18. P. 393–402.
17. Public International Law (LL.M.). *Leiden University*. URL: <https://studiegids.universiteitleiden.nl/en/studies/10693/law-public-international-law#tab-1> (дата звернення: 07.02.2026).
18. Public International Law: Master Programme. *University of Oslo*. URL: <https://www.uio.no/english/studies/programmes/pubint-master> (дата звернення: 11.02.2026).
19. LL.M. Programs. *American University Washington College of Law*. URL: <https://www.american.edu/wcl/academics/degrees/llm/> (дата звернення: 11.02.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 08.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026